MAGNUS DUREELS

NEGOTIATION I KÖPENHAMN

1655—57

SVERIGES OCH DANMARKS INBÖRDES FÖRHÅLLANDE UNDER ÅREN NÄRMAST FÖRE KARL X:s FÖRSTA DANSKA KRIG AF **J. LEVIN CARLBOM** FILOSOFIE DOKTOR ------------- GÖTEBORG WALD. ZACHRISSONS BOKTRYCKERI 1901

Förord till den elektroniska utgåvan

Avhandling (Diss. Uppsala : Univ.)

Boken, som tillhör Harvard University Library, har scannats av Google Books. Den anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i mars 2015 av Bert H.

Östersjö- och Nordsjö-frågorna

på Karl X Gustafs tid.

Oåda afhandlingarna, Sverige och England 1655—57 samt Mag-^ nus Dureels negotiation i Köpenhamn 1655—57, innehålla till det väsentligaste just utredningar öfver östersjö-och Nordsjöfrå-gorna på Karl X Gustafs tid. Härjämte må fogas hänvisningar till två andra af förf:s historiska arbeten, näml.

dels det större, Karl X Gustaf, från Weichsel till Bält 1657, tåget öfver Bält och freden i Roskilde 1658: i företalet sid. 7—12, kap. I, II, III sid. 26—31 o. 42—46, kap. V sid. 66—71 o. 80—85, kap VII (till stor del), kap. IX (en del däraf), kap. X (England och östersjöfrågan under 01. Cromwell), kap. XIII (delar), XIV (d:o), XV (d:o), XVI (det mesta), XVII; dels den illustr. uppl. om BäU o. Roskilde (mångenstädes).FÖRORD.

jJ^ÄLLORNA till efterföljande framställning äro till den hufvudsakligaste delen de mest autentiska: ur samlingen Danica dels residenten Magnus Dureels bref till Kongl. Maj:t och till rådet, dels Kongl. Maj:ts bref och order till Dureel, dessa senare allesamman i original med undantag blott af några få, dem vi tagit ur riksregistraturen; vidare de stora samlingarna Kongl. Maj-.ts skrifvelser till rådet 1656 —57 och rådets skrifvelser till Kongl. Maj:t 1655—58, dessa allesamman likaså i original med undantag af några få kongl. skrifvelser, dem vi tagit ur riksreg.; härtill foga sig en samling Rådslag under konung Karl X Gustafs regering (1655 —56) samt rådsprotokoll, hållna vid rådsöfverläggningar dels hemma i Stockholm, dels ute i lägret inför konungen. Utom några kongl. skrifvelser till den svenske residenten i Haag, hvilka hämtats ur Hollandica (original), ha eljest sådana tillsvenska diplomater och som här användts hämtats ur riksreg. Visst är väl denna senare i allmänhet en fullt autentisk källa och af lika värde som originalbrefven; men ibland händer det dock, att datum i riksreg. är en annan än i originalbrefvet, att den i riksreg. införda skrifvelsen aldrig afgått eller framkommit, att tvärtom bref afgått som aldrig införts i riksreg., att den registrerade skrifvelsen blifvit i originalbrefvet något förändrad, tillökt, försedd med egenhändigt postskfipt, som undantagsvis ej införts i riksreg., — uppå hvilket allt vi i de här använda kongl. skrifvelserna haft ett eller annat exempel. Bil. 1.

MEMORIAL oppå någre särdeles årender, som Kongl. Maj:t till Sverige nådigst har pålagt och kommitterat sin resident i Danmark ädel och välbördig Magnus Dureel till Tigerhof och Kellerö vid det danska hofvet att förrätta och kongen i Danmark jämte hans råd att föredraga. Stockholm d. 26 Aprilis 1655.

1. Det är Kongl. Maj:ts vilje och befallning, att residenten skyndar sig neder åt Danmark, begifvandes sig till den ort, som konungen är stadd, att med behörlige kurialier och vid det tillfälle honom gifvet varder öfverlefverera kon:en i Danmark H. M:ts bref.

2. Finner Dureel kornen vid det beramade mötet af riksens råd i Ribe, så skall han, när brefvet är öfverlefvereradt och hans ärenden vid höriga orter insinuerade, förvänta såväl på brefvet som på sin gjorde proposition antingen kornens eget eller hans deputerades svar och ändå sedan, om så behöfves, under något exkusabelt sken blifva kvar in loco, in till dess kon:en och rådet skiljas åt, granneligen emellertid i akt tagandes, om och hvad med främmande förehafves eller trakteras, så ock hvad vid bem:te sammankomst blifver slutet; hvilket allt han veckeligen har att öfverskrifva, så ock svaret, sådant som han det bäst erhålla kan, med posten eller per expressum, om det är af så stor importans, öfversända; tideligen replicerandes, såframt något finnes i svaret, som syftade på oro eller något prejudis uti K. M:ts intentioner.

3. Och eftersom intentionen med denne Dureels afskickning till det danska hofvet går förnämligast därhän, att kongen och rådet må blifva kunnigt gjordt, H. M:t till ingen annan ända hafver armerat sig än att vid denna tidernes konjunktur och där tvänne så mäktige grannar decertera de summa rerum in-vid H. M:ts land och gränser, förese sin egen säkerhet, men enkannerligen komma med Polen till ändskap uti de bägge desse riken emellan sväfvande store kontroversier, sedan alle andre medel, som pakterne hafva gifvit vid handen, äre förgäfves och utan frukt; betagandes han, Dureel, härigenom Danmark all vidrig impression om vår tillrustning, och som skulle den anten på Tyskland, Danmark eller någon annan ort, där detta, näml. Danmark, anten directe eller indirecte, kunde anfäktas igenom, vara ansedd; 2. att utleta de danskes tankar öfver denna H. M:ts dessein emot Polen jämväl huru desamma akta sig därvid att förhålla? 3. Trygga dem till det bästa emot oss och förmedelst försäkring af denna sidans beständiga vänskap hålla dem ifrån att intet göra polacken något bifall och assistans och 4. att representera faran och konsekvensen af det uppsåt polacken hafver till draga främmande flottor i Östersjön, icke till ringa men, hazard och fara för desse nordiske riken, som mest däruti intressere, samt navigationen och kommercierne, sökiandes han, Dureel, ock därigenom att dem divertera ifrån konjunktion anten med polacken eller holländerna, särskildt eller bägge tillika. Fördenskull kan residenten inrätta sin proposition skrifteligen och nästom på efterföljande mening, anten att han då öfverlefve-rerar den samma kongen eller dem af rådet, som blifva deputerade med honom att konferera, hvilket han finner bäst och af meste verkan. Såsom tidernes konjunkturer och det naboelige förtroende H. M:t till Sverige drager emot kongen i Danmark, gifver H. M:t orsak och anledning att kommunicera med högstbem:te konung något, som H. M:t anginge, alltså hade H. M:t funnit godt att låta detsamma igenom honom, residenten ske; nämligen att H. M:t, sedan som det oväsendet emellan tvänne H. M:ts mäktige grannar, som kon:en i Polen och storfursten i Ryssland uppstod, och desse hafva fattat sedem belli vid H. M:ts gräns, någre få miler när Riga, hafver begynt att armera och sätta sig i positur, till kunna på all händelse igenom den Högstes bistånd opponera sig den ene eller andre och icke behöfva att vara underkastadderas disposition: men mestadels att komma en gång utur den ovissheten med Polen och nå en ände på de differentier, som desse riken hafva i så många år invecklat uti blodiga och besvärliga krig, enkannerligen eftersom bem:de Polen hafver sedan det siste slutne stilleståndet i många måtto kontravenierat pakterne, tillåtit Sveriges rikes fiender att gå igenom sine land, icke till ringa afbräck, skada och hazard af vår stat, adsisterat dess fiender med folk förutan annat mera. Och ehuru vi oppå sådant hade förmodat en förändring, så är likväl ingen bot följd. Förutom det att man är på denne sidan med osten terad t hopp till traktat och åtskil-lige sammankomster så ofta eluderad vorden, allt att slå oss en dunst för ögonen, vinna tiden igenom till kunna, när dem sådant komme till pass, fatta sitt ram och visa oss ett annat, jämte det att sedan H. M:t hade vid sitt anträde till regementet af välment intention igenom sitt bref och utskickade låtit notificera kongen i Polen därom och tillbjuda sin vänskap, så är icke allenast ett bref kommet tillbaka, som hafver fört prejudicerlige reservata med sig, utan ock samme konung hafver kort därefter skickat en envoyé hit och låtit K. M:t tillbjuda bref med mera och icke mindre fauter förfyllte, rada (? syftande) att infringera K. M:ts och riksens rätt Sedan ock, ehvad kontestation denne utskickade till fredbe-gärlighet på sin herres sida gjort hafver, så har likväl in ef-fectu intet varit därmed bevändt, mindre denne haft någon fullmakt af kongen och republiken till traktat och slut: utan blott

det afseende allena att spisa H. M:t med fagra ord och förhala tiden. Och ibland detta hafver konungen i Polen gått med de konsilier om, huruledes han icke allenast måtte sätta en örligsflotta i Östersjön tvärt emot markternes Sverige och Polen emellan rätta intention och mening; utan ock sökt till förleda och abusera våre vänner att också draga deras makt därin och spänna med sig tillsamman; icke till ringa fara och olägenhet för bägge desse nordiske riken samt perturbation och förvirring uti handel, navigation och kommercier. Nu H. M:t och riket intet vill anstå sådane torter, elusio-ner och skadelige praktiker längre att lida, utan h af ver sig föresatt att resentera desamma med vapnen och därigenom så mycket möjeligt är förekomma hvad till vårt värsta af vedersidan sökt och stämpladt är, befallandes den Högste saken och hemställandes hans gudomelige allmakt att disponera de polniske till sådane tankar, som kunne tjäna att göra oppå de oss emellan sväfvande kontroversier ett godt slut och ändskap. Fördenskull hade H. M:t för den gode broderlige och naboelige vänskap, som H. M:t befinner sig vara kongen i Danmark med förbunden, intet kunnat gå förbi detta högstbemite konung att upptäcka; allt till den ända att samme konung måtte om H. M:ts i Sverige rättmätiga orsaker till denne sin fattade resolution vara väl och fulleligen informerad, med den nabovänliga tillförsikt att såsom kongen i Danmark kunde häraf se H. M:t i Sverige vara af högviktige skäl kommen till samma resolution och uppsåt för sin och sine underliggande lands och provinsers säkerhet skull, så ock alle skadelige praktiker å den polniske sidan vidare att förböja; det konungen i Danmark icke allenast ville låta sig detta vara persvaderadt, utan ock intet gifva vedersidan bifall och enkannerligen icke tillstädja något, som kunde hindra H. M:t uti sin dessein eller lända dess fiende till fördel och advantage, eftersom sådant pakter och den inbördes vänskapen bägge desse riken emellan likmätigt vore, och H. M:t på sin sida intet ville unlåta allt hvad till fördragens observans, all god och förtrolig naboelig vänskap samt dess tillväxt och förökelse tjäna och lända kan, äfvensom H. M:t alltid vore benägen att gifva H. M:t i Danmark visse och faste probér däraf. Begärandes residenten sedan kongens i Danmark resolution härpå.

4. Finner residenten Dureel kongen i Danmark icke obenägen till vår sida, utan att han billigar våre skäl till krig med Polen eller åtminstone intet lägger sig däremot samt misshagar bem:te Polens praktiker att draga örligsflottor i Östersjön, kan han anten hos kongen eller de deputerade af rådet komma något närmare till den traktat, som den polni-ske residenten De Bye hafver föreslagit de herrar Generalstater; representerandes med de skäl, som uti H. M:ts bref till honom, Dureel, de dato den —-----------införde äro, den far-

lige konsekvens, som af sådane örligsflottor i Östersjön följa ville, jämväl sonderandes desamme med manér, hvad deras mening här öfver är. Och vid allt detta söker han hos Danmark att förebygga, att .det uti detta fallet hvarken slår sig till Polen eller Nederland, särskildt el^er bägge tillhopa; pre-parerandes därigenom humorerna till en närmare kommunikation härom framdeles, om H. M:t skulle finna därtill tiden och gemyterne bekväma. Dock hemställes residentens diju-dikation det ene eller andre att föredraga och ihågkomma eller icke, som han finner tiden och sinnen till och något med frukt kan vara att uträtta.

5. Men skulle Dureel finna Danmark föra sådane consilia, autingen att det improberade K. M:ts intention eller vore in-klineradt till någon konjunktion med Nederland eller Polen, så har han en dels att skäligen remonstrera billigheten af K. M:ts intention, endels ock med gode motiver att diver-tera hvad som kunde komma Danmark i sinnet, gifvandes tideligen tillkänna, hvarpå kornen i Danmark sig funderade och huru han ärnar sig härvid att komportera.

6. Därsom ock vid konferenserna något omtaltes om mane-och punt-sedlarne på de främmande varorne, som komma utur svenske hamnar i Östersjön att presentera på danske tullboden i Helsingör, så har han att tesmoignera K. M:ts benägenhet att gratificera H. K. M:t af Danmark därmed, låtandes alle slike främmande mane- och punt-sedlar gifvas skepparen a part, H. M:ts af Danmark tnllnärer i Sundet att öfverantvarda; intet tviflandes utan H. M:t af Danmark beordrar dess officianter, att slik vänskap icke förorsakar där några dispyter öfver det svenske godset och skeppen, utan det allt efter pacta conventa njuter dess friheter oturberadt och att den recherche, som nu nyligen är anställd med kon-vojsedlarne, däremot måtte afskaffas. Hvilket H. M:t längesedan hade kunnat ackordera Ambass. Peder Juel, där hanicke hade fordrat därpå som ett stycke af obligation på vår sida och icke vänskap.

7. Sedan han hafver af kungen i Danmark fått skrifteligt svar på sin inlagda proposition, begifver han sig till Helsingör eller i nejden igen, där att afvänta K. M:ts vidare order, huru han sig i en och annan måtto hafver att förhålla, sändandes H. M:t anten med posten eller express, hvilket han finner bäst, bem:de svar till handa.

Carl Gustaf.

Lars Cantersten.

Bil. 2.

Karl X till Dureel, Marienburg d. 17 febr. 1657: Ehuru väl, resident Dureel, vi ibland Edre senaste rapporter ifrån Köpenhamn tillika förnumme, det vårt och vårt rikes råd med deras sentiment om den amplare fullmaktens framteing icke ännu var inkommet, så hålle vi likväl därföre, de varda därpå fallandes, att I måtte Eder af henne uti Eder anförtrodde kommission betjäna, efter som vi se af R.-drot-sens bref, det han därhän inklinerar. Och på det vi må visa världen, att vi på vår sida intet underlåtit hafva, som tjänar till en naboelig vänskaps och enighets konservation, så ock på det till Eder legitimation icke något må på detta tillfället fattas, så erakta vi för godt, att I ofvanb.:te fullmakt framte; och där kongen med riksens ständer skulle vara reda till Odense förrester, att I tillika Eder ock därhän begifver, kon-testerandes emot en och annan af de förnäme herrarne och ständerne vår begärlighet och sincere intention att icke allenast förblifva vid den en gång så krafteligen upprättade vän-Vit

skap, utan ock, där Danmark intet misshagade, väl tillfreds vore att träda uti en närmare förbindelse; förtagandes efter all möjlighet de vidrige impressioner och visandes, huru farlige konsekventier det skulle med sig draga, om I förnim-men, att de vilja till någre otillbörlige postulater eller extremiteter skynda. Vi ville alltså förmoda, att, där I sådane kontestationer på vår sida förklara och de varda seendes den amplare fullmakten, det icke skall vara utan god effekt.

Digitaliserad av Projekt Runeberg och publicerad på
http://runeberg.org/cjlmagnus/.

Konverterad till .pdf, .epub, .mobi och .txt av Arkivkopia och publicerad på
https://arkivkopia.se/sak/runeberg-cjlmagnus.

Filen skapad 2018-12-16 20:19:01.555760